

MIS 5035543: «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

Π5.4.1 Εκπόνηση επιμέρους Επιμορφωτικού Υλικού, για υπάρχοντα Προγράμματα Σπουδών (Ατομικά διακριτά τμήματα ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης).

Γνωστικό Πεδίο: Κοινωνικές Επιστήμες

Γνωστικό Αντικείμενο: Ιστορία Λυκείου

Δομή Διδακτικού Σεναρίου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου

Πολιτικές ενώσεις: Κοινά και Συμπολιτείες

Δημιουργός

ΘΩΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ.

Βαθμίδα - Τάξη

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

- Γνωστικό αντικείμενο - Θεματικό πεδίο - Θεματική ενότητα

Πόλεμος και Ειρήνη.

Συστήματα Ασφαλείας.

Συστήματα Ασφαλείας στην Αρχαιότητα.

- Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

- Να γνωρίζουν τις έννοιες: «Κοινόν» και «Συμπολιτεία».
- Να αντιλαμβάνονται το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου ιδρύθηκαν αυτές οι πολιτικές ενώσεις, καθώς και τους στόχους τους.

-Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα

Το γνωστικό αντικείμενο μπορεί να συσχετιστεί με το μάθημα της Λογοτεχνίας, ειδικότερα με την ποίηση του Καβάφη, συνδέοντας διαθεματικά τις προσεγγίσεις των δύο γνωστικών αντικειμένων.

Χρονική διάρκεια

1 διδακτική ώρα.

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η συγκεκριμένη ενότητα έχει ως περιεχόμενό της τη διερεύνηση της οργάνωσης και της λειτουργίας των Κοινών και των Συμπολιτειών. Θα επισημανθούν τα γεωγραφικά όριά τους και θα συγκριθεί η λειτουργία τους με νεότερες και σύγχρονες μορφές ομοσπονδιακής οργάνωσης.

Η δραστηριότητα αξιοποιεί εποικοδομητικά ιστορικές πηγές (πρωτογενείς και δευτερογενείς) και σχετικές εγκεκριμένες ιστοσελίδες, καθώς και υλικό που προέρχεται από το Νομισματικό Μουσείο. Με αυτόν τον τρόπο θα βοηθηθούν να διαμορφώσουν ιστορική σκέψη και κατάρτιση, γιατί εμπλέκονται ενεργά στη διαδικασία της μάθησης τόσο σε ό,τι αφορά στην κατάκτηση της γνώσης όσο και σε ό,τι αφορά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και μεταγνωστικών στρατηγικών.

Οι μαθητές με άξονα τις δραστηριότητες που ορίζονται στα φύλλα εργασίας, θα προσεγγίσουν διερευνητικά την ενότητα, θα περιηγηθούν σε διάφορα δικτυακά περιβάλλοντα και θα παράγουν γραπτό λόγο, πολυτροπικά κείμενα αλλά θα πραγματοποιήσουν και άλλες εργασίες μετά από αναζήτηση πληροφοριών, που θα συνδέουν σημεία της έρευνάς τους με συγκεκριμένα ζητούμενα από τα φύλλα εργασίας. Αυτά θα τα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους στον διαδραστικό πίνακα, ώστε να ακολουθήσει διάλογος.

Η διδασκαλία με χρήση τεχνολογίας κρίθηκε σημαντική γιατί γνωρίζουμε τη δυσκολία των μαθητών να συλλάβουν την ατμόσφαιρα της εποχής μόνο με την ανάγνωση της αφήγησης του σχολικού εγχειριδίου. Επιπλέον, η συγκεκριμένη ενότητα απαιτεί, όσον αφορά στον τομέα στήριξης του εκπαιδευτικού έργου, τη βοήθεια γραπτού και οπτικού υλικού. Η εικόνα πάντα λειτουργεί ως ένα μέσο που φωτίζει μια εποχή πολύ περισσότερο δε στην περίπτωση της διδακτικής ενότητας για τα Κοινά και τις Συμπολιτείες, όπου θα θέλαμε να έχουμε την ατμόσφαιρα μιας κοινωνίας πολύ μακρινής για τους μαθητές μας.

Επιπλέον δε, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επεξεργασίας της πληροφορίας και σύνταξης κειμένων θα λειτουργήσει ελκυστικά για τους μαθητές. Άλλωστε, σύμφωνα με τα Προγράμματα Σπουδών της Ιστορίας, οι μαθητές θα πρέπει να αναγνωρίζουν με ευχέρεια τα

μηνύματα από διαφορετικούς κώδικες και να τα παρουσιάζουν χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικά μέσα.

Εν κατακλείδι, η οικοδόμηση της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές μέσω των ιστορικών πηγών αλλά και με την αναζήτηση στο Διαδίκτυο, τους «οικειώνει» με τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων της εποχής, λειτουργώντας με ενσυναίσθηση και προσεγγίζοντας με το συναίσθημα και τη φαντασία τους τα εσωτερικά στοιχεία του ιστορικού υλικού.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει προεπιλέξει τις μεθόδους διδασκαλίας που θα αξιοποιήσει κατά την παρουσίαση της ενότητας και κυρίως θα πρέπει να έχει κάνει προεργασία πάνω στις πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές που θα επιλέξει. Επίσης πρέπει να γίνει και προσεκτική επιλογή των εικόνων που θα υποστηρίξουν τη διδασκαλία του.

Το διδακτικό σενάριο δεν απαιτεί ιδιαίτερες προϋποθέσεις και συνθήκες για την ανάπτυξή της. Ωστόσο, ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την καλύτερη ανάπτυξη της θεωρούνται:

Γνώση του ιστορικού πλαισίου της εποχής.

Γεωγραφικός προσδιορισμός: Εντοπισμός στον χάρτη των σημαντικότερων Κοινών και Συμπολιτειών.

Προηγούμενη εμπειρία –έστω και ελάχιστη- των μαθητών στην αναζήτηση στο Διαδίκτυο.

Γνώση του λογισμικού παρουσίασης.

Εξοικείωση των μαθητών με τον ομαδοσυνεργατικό τρόπο εργασίας.

Ο ίδιος εκπαιδευτικός πρέπει να διασφαλίσει την ασφαλή περιήγηση στο διαδίκτυο και να επαληθεύσει τη διαθεσιμότητα των δικτυακών τόπων, προτού αναθέσει τη σχετική εργασία στους μαθητές.

Τα απαιτούμενα βοηθητικά υλικά και εργαλεία είναι ο εκτυπωτής και τα φύλλα εργασίας (θα δοθούν σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή).

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(σκοπός σεναρίου και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις, με βάση τη φυσιογνωμία του κάθε γνωστικού αντικείμενου)

Το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο αφορά στο μάθημα της Ιστορίας της Γ' Λυκείου και συγκεκριμένα την ενότητα «Πολιτικές ενώσεις: Κοινά και Συμπολιτείες». Οι μαθητές δουλεύοντας σε ομάδες με τη χρήση υπολογιστών και του διαδικτύου και μέσω ψηφιακού και έντυπου υλικού πληροφορούνται για τη λειτουργία και την οργάνωση των πολιτικών αυτών ενώσεων.

Στόχοι σχετικοί με το γνωστικό αντικείμενο:

Οι μαθητές επιδιώκεται:

Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα Κοινά και Συμπολιτείες της αρχαιότητας.

Να εμβαθύνουν στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους και να αντιληφθούν τα αίτια της διάλυσής τους.

Να συγκρίνουν τη λειτουργία τους με νεότερες και σύγχρονες μορφές ομοσπονδιακής οργάνωσης.

Στόχοι σχετικοί με δεξιότητες που αφορούν στο γνωστικό αντικείμενο:

Οι μαθητές επιδιώκεται:

Να ακολουθήσουν διαδικασίες αιτιολόγησης και απόδειξης της ιστορικής πληροφορίας, προκειμένου να συντάξουν πολυτροπικό κείμενο.

Να αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής ανάγνωσης και επιλογής του ιστορικού υλικού για τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας τους.

Να χρησιμοποιούν χάρτη για την επισήμανση των γεωγραφικών ορίων των Κοινών και των Συμπολιτειών.

Στόχοι σχετικοί με τη χρήση της τεχνολογίας:

Οι μαθητές επιδιώκεται:

Να εξοικειωθούν και να αξιοποιήσουν τη χρήση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία (διαδίκτυο, επεξεργαστής κειμένου, λογισμικό παρουσιάσεων, λογιστικό φύλλο).

Να συνειδητοποιήσουν την αξία των ΤΠΕ, ως μέσο βελτίωσης της διδασκαλίας και της μάθησης, καθώς επιλύουν προβλήματα πρόσβασης σε ευρύ πεδίο πληροφοριών.

Στόχοι σχετικοί με τις κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. διαπραγμάτευση, συνεργασία, διάλογος, ενσυναίσθηση, συμμετοχή σε ομάδα, ανάληψη ρόλων, κ.λ.π.):

Οι μαθητές επιδιώκεται:

Να αναπτύξουν συνεργατική συμπεριφορά μέσα από την ομαδική διερεύνηση, την αλληλεξάρτηση και συνυπευθυνότητα κατά την επίτευξη των δραστηριοτήτων τους.

Να αντιληφθούν τη σημασία της ισότιμης αντιμετώπισης των διαφορετικών απόψεων, καθώς η εργασία απαιτεί την ανταλλαγή απόψεων στην τελική διατύπωση του κειμένου που θα συντάξουν.

Να εκτιμούν την αξιολόγηση από τον εκπαιδευτικό και τους συμμαθητές τους και να αποτιμούν την ανατροφοδότηση που θα δεχθούν.

Να μάθουν να παρουσιάζουν το υλικό τους με σαφήνεια και πληρότητα, να το οργανώνουν κατά νοηματικές ενότητες.

Να λειτουργήσουν με ενσυναίσθηση στην προσέγγιση των εσωτερικών στοιχείων του ιστορικού υλικού.

5 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

(ενδεικτικά: οργάνωση της τάξης, εκπαιδευτικό υλικό, αξιοποίηση εποπτικών μέσων, λογισμικών και υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών, ...)

Η διδασκαλία μπορεί να πραγματοποιηθεί στο χώρο του εργαστηρίου Ιστορίας, στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας Γ' Λυκείου.

Οι μαθητές του τμήματος χωρίστηκαν από την προηγούμενη διδακτική ώρα σε πέντε (05) ομάδες των πέντε (05) ατόμων η κάθε μία (δυναμικό τάξης 25 μαθητές). Οι ομάδες είναι ανομοιογενείς, ώστε να συμμετέχουν και οι αδύναμοι μαθητές. Λαμβάνονται υπόψη και οι προτιμήσεις των μαθητών και το κοινωνιόγραμμα της τάξης. Οι ρόλοι των μαθητών είναι διαφορετικοί και εναλλασσόμενοι: μελετούν το υλικό που τους δόθηκε και προχωρούν στην εκπόνηση των εργασιών τους ώστε να τις παρουσιάσουν στη συνέχεια στη σχολική τάξη.

Εκπαιδευτικό υλικό: Σχολικό εγχειρίδιο, ιστορικός χάρτης, πίνακας, φωτοτυπίες με πηγές, παρουσίαση με διαφάνειες (power point), φύλλο εργασίας, διάγραμμα περιεχομένου, πίνακας με όρους, ΤΠΕ.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

(περιγραφή διδακτικής μεθοδολογίας π.χ. διερευνητική, ομαδοσυνεργατική, βιωματική, κ.λπ. προσέγγιση, διδακτικές τεχνικές και διδακτικά εργαλεία, πλαίσιο και τεχνικές αξιολόγησης των μαθητών)

Μέθοδος: διερευνητική, εστιασμένη στην ενεργητική συμμετοχή και στη βιωματική προσέγγιση του υλικού για την οικοδόμηση της ιστορικής γνώσης, ομαδοσυνεργατική.

Μορφή διδασκαλίας: συνδυασμός σύντομης αφήγησης, διαλόγου, διερεύνησης.

Η αξιολόγηση από όλους τους μαθητές αλλά και από τον εκπαιδευτικό, αφορά συνολικά την κάθε ομάδα και βασίζεται στα παρακάτω κριτήρια: α) για το περιεχόμενο: αν έχουν εντοπιστεί στο λογισμικό και στις ιστοσελίδες τα σχετικά με το θέμα που εξετάζεται στοιχεία και αν τεκμηριώνονται οι απόψεις. β) για την οργάνωση και δομή των κειμένων: αν υπάρχει λογική αλληλουχία και συνοχή. γ) για την ομαδική εργασία: αν οι εργασίες είναι αποτέλεσμα αμοιβαίας συνεισφοράς και ανταλλαγής απόψεων και αν έχουν αξιοποιηθεί οι δεξιότητες όλων των μαθητών (σε αυτό θα βοηθήσει, επιπλέον, και το σχέδιο δράσης-καθηκόντων που δίνεται στον εκπαιδευτικό) και δ) για τη χρήση των ΤΠΕ: αν έχουν αξιοποιηθεί όλες οι δυνατότητες την ΤΠΕ για την εκπόνηση των εργασιών.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ (ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

1. Ολιγόλεπτη συζήτηση αναφερόμενη στην προηγούμενη ενότητα.

2. Αφόρμηση:

Αχαϊκό ημίδραχμο (Μεσσήνη, 191-183 π.Χ.)

Αχαϊκό ημίδραχμο (Άργος, 196-146 π.Χ.)

Οικονόμου Ε. Μ. & Κυριαζής Ν. Κ. (2018), Οικονομία, πόλεμος, στρατηγική και θεσμοί. Η Ελλάδα και η Αχαϊκή Συμπολιτεία (389-146 π.Χ.), Αθήνα: Πληθώρα, 301

Τα δύο παραπάνω ημίδραχμα από τοπικό νομισματοκοπείο δύο πόλεων-μέλους της Αχαϊκής Συμπολιτείας, στην εμπρόσθια πλευρά εικονίζουν την κεφαλή του Διός, ενώ στην οπίσθια το όνομα της πόλης-μέλους μαζί με την επιγραφή ΑΧ (Αχαϊκή Συμπολιτεία).

Υπάρχει ανάλογη μορφή στο ευρώ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

3. Παρουσίαση της νέας διδακτικής ενότητας:

Οι συμπολιτείες. Η αποδυνάμωση του θεσμού της πόλης-κράτους και η επιδίωξη των βασιλέων της Μακεδονίας να επεκταθούν προς το νότο ήταν οι αιτίες που οδήγησαν πολλές πόλεις, ιδιαίτερα απομονωμένων περιοχών, να προχωρήσουν στη συγκρότηση ομοσπονδιακών κρατών. Το νέο πολιτειακό σχήμα χρησιμοποίησαν κυρίως οι Αιτωλοί και οι Αχαϊκές πόλεις της Πελοποννήσου.

α. Η Αιτωλική συμπολιτεία. Οι Αιτωλοί για την αντιμετώπιση των εχθρικών επιδρομών στην περιοχή τους, από τα μέσα περίπου του 4ου αι. π.Χ., δημιούργησαν ένα χαλαρό πολιτικό σύνδεσμο, το «Κοινό των Αιτωλών». Αυτή η ένωση τον 3ο αι. π.Χ. μετά την απόκρουση των Γαλατών (278 π.Χ.) και την ανάληψη της προστασίας του μαντείου των Δελφών, απέκτησε

6

ιδιαίτερη σπουδαιότητα και εξελίχθηκε στην Αιτωλική συμπολιτεία. Η οργάνωσή της ήταν δημοκρατική, δηλαδή όλοι οι πολίτες της συμπολιτείας ήταν μέλη της συνέλευσης, η οποία εξέλεγε τους άρχοντες, αποφάσιζε για πόλεμο ή ειρήνη και ψήφισε τους νόμους. Όλες οι πόλεις είχαν κοινό νόμισμα, τα ίδια μέτρα και σταθμά. Στη διάρκεια του 3ου αι. π.Χ. η συμπολιτεία έφτασε στο απόγειο της δύναμης της, καθώς περιελάμβανε τότε όλες τις πόλεις της κεντρικής Ελλάδας από το Μαλλιακό κόλπο μέχρι τον Κορινθιακό και τις εκβολές του Αχελώου.

Γεωγραφικός προσδιορισμός:

Η Αχαϊκή και η Αιτωλική Συμπολιτεία.

<https://etc.usf.edu/maps/pages/6100/6136/6136.htm>

β. Η Αχαϊκή συμπολιτεία. Η δημιουργία της οφείλεται στην ομοσπονδιακή ένωση μερικών πόλεων της Αχαΐας στις αρχές του 3ου αι. π.Χ., που σταδιακά αυξήθηκαν και περιέλαβαν, μέχρι τα μέσα περίπου του επόμενου αιώνα, όλη σχεδόν την Πελοπόννησο.

Η οργάνωσή της παρουσιάζει δημοκρατικά αλλά και ολιγαρχικά στοιχεία. Κάθε πόλη είχε τη δική της κυβέρνηση. Τη συμπολιτεία ωστόσο διοικούσαν: η συνέλευση, αποτελούμενη από τους πολίτες όλων των πόλεων που είχαν συμπληρώσει το τριακοστό έτος, οι άρχοντες (στρατηγός, ίππαρχος, ναύαρχος, δέκα δημιουργοί) με αυξημένες εξουσίες και η βουλή ή σύγκλητος με 120 μέλη, και δικαιοδοσία κυρίως στις εξωτερικές υποθέσεις.

Η Αχαϊκή συμπολιτεία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον ελλαδικό χώρο, όταν επικεφαλής της ήταν ο Άρατος και ο Φιλοποίμην.

Ο **Άρατος** (272-213 π.Χ.) από τη Σικυώνα είχε εκλεγεί στρατηγός επανειλημμένα. Στην αρχή στράφηκε κατά των Μακεδόνων και κατόρθωσε να απομακρύνει τη μακεδονική φρουρά από την Κόρινθο, προσαρτώντας την στη συμπολιτεία. Αργότερα όμως, για να αντιμετωπίσει το βασίλειό της Σπάρτης Κλεομένη, ζήτησε την παρέμβαση των Μακεδόνων. Αποτέλεσμα αυτής της σύμπραξης ήταν η ήττα του Κλεομένη, όπως γνωρίζουμε, αλλά και η δολοφονία του ίδιου του Άρατου.

Ο **Φιλοποίμην** (253-183 π.Χ.) από τη Μεγαλόπολη διακρίθηκε στην αρχή ως ίππαρχος και στη συνέχεια ως οργανωτής του στρατού. Ήταν χαρισματικός ηγέτης με ικανότητες, αλλά έζησε σε εποχή που ο Ελληνισμός βρισκόταν σε παρακμή. Την περίοδο της διακυβέρνησής του είχε ενταχθεί στη συμπολιτεία και η Σπάρτη. Ο «έσχατος των Ελλήνων», όπως τον αναφέρει ο Πλούταρχος, ωστόσο, δεν είχε το περιθώριο για δράση.

Η Ρώμη είχε αρχίσει να επεκτείνεται στον ελλαδικό χώρο, εφαρμόζοντας την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε». Μετά από λίγες δεκαετίες η Αχαϊκή συμπολιτεία, αφού αντιστάθηκε στα ρωμαϊκά στρατεύματα, τελικά υπέκυψε (146 π.Χ.).

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2696/Istoria_A-Lykeiou_html-empl/indexIII1_2.html

α) Ερμηνευτική προσέγγιση με αφήγηση και κατευθυνόμενο διάλογο.

- Διαβάστε τις παρακάτω πηγές και απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα:

Τι ήταν οι συμπολιτείες;

Ποια αίτια οδήγησαν κάποιες πόλεις στη συγκρότηση συμπολιτειών;

Η αποδυνάμωση του θεσμού της πόλης-κράτους σε συνδυασμό με την επεκτατικότητα των Μακεδόνων αποτέλεσε την κύρια αιτία για τη συγκρότηση περιοχών σε ομοσπονδιακά κράτη. Το πολιτειακό σχήμα των συμπολιτειών χρησιμοποίησαν για να οργανωθούν κατά τον 3^ο αιώνα π.Χ. κυρίως οι Αιτωλοί και οι αχαϊκές πόλεις της Πελοποννήσου. Η Αχαϊκή Συμπολιτεία ήταν η τελευταία δύναμη του ελλαδικού χώρου που αντιστάθηκε, χωρίς βέβαια αποτέλεσμα, στην επέκταση των Ρωμαίων (146 π.Χ.).

Μαστραπάς, Αντ. (2002), Η Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου και οι πηγές της, Αθήνα: Πατάκης, 260.

Η δημιουργία Συμπολιτειών, δηλαδή η συγχώνευση πολλών πόλεων και ο σχηματισμός ενός ενιαίου πολιτικού οργανισμού, ήταν μία απόλυτα αναμενόμενη διαδικασία σε ένα πολιτικό σκηνικό όπου οι εκτενείς και πολυάνθρωπες ελληνιστικές μοναρχίες θα μπορούσαν πολύ εύκολα να απειλήσουν την ανεξαρτησία των μεμονωμένων πόλεων. Ιδιαίτερα από τα τέλη του

3ου αιώνα π.Χ. η Αιτωλική και η [Αχαϊκή Συμπολιτεία](#) διαδραμάτισαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις στον ελληνικό χώρο.

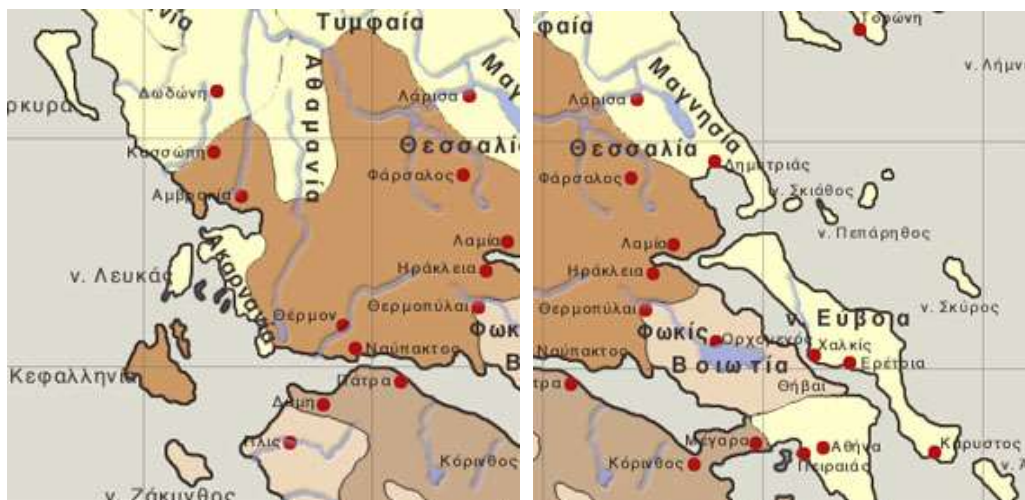
Σε γενικές γραμμές το καθεστώς στα κοινά ήταν δημοκρατικό. Μέχρι τα μέσα του 3ου αιώνα π.Χ. ο ανώτατος άρχοντας του κοινού ήταν ο γραμματεύς, ενώ αργότερα το ρόλο αυτό ανέλαβε ο στρατηγός. Η αντίθεση του θεσμού των κοινών προς τη μακεδονική μοναρχία ήταν τόσο ισχυρή, ώστε οι δύο παραπάνω Συμπολιτείες προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν με τον πιο προσοδοφόρο για αυτές τρόπο την εξασθένηση της τελευταίας.

Πηγή: <http://www.ime.gr/chronos/06/gr/politics/index402.html> (προσπελάστηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2021)

Η έννοια της συμπολιτείας, δηλαδή η συγχώνευση μια ομάδας πόλεων σ'έναν ευρύτερο οργανισμό στον οποίο παραχωρούσαν κάποια από τα επιμέρους δικαιώματά τους, αποτελούσε αναπότρεπτη εξέλιξη σ'έναν κόσμο όπου οι μοναρχίες με τις μεγάλες εδαφικές περιοχές τους εκμηδένισαν τη σημασία των μεμονωμένων πόλεων, ενώ τα μειονεκτήματα της αυτοτέλειας των παλιών πόλεων-κρατών είχαν αρχίσει ήδη να γίνονται εμφανή.

Wallbank, Fr., (1999), *Ο ελληνοιστικός κόσμος*, μτφρ. Τάσος Δαρφέρης, Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 214.

- Αφού επισκεφτείτε την ιστοσελίδα <http://www.ime.gr/chronos/06/gr/society/index108.html>, να επισημάνετε στον χάρτη τα γεωγραφικά όρια της Αχαϊκής Συμπολιτείας και της Αιτωλικής Συμπολιτείας και των συμμάχων κρατών της Αιτωλικής Συμπολιτείας,
- Στη συνέχεια να μελετήσετε τις παρακάτω πηγές και να δημιουργήσετε έναν πίνακα με τρεις στήλες, όπου θα γράψετε τις πόλεις που περιλαμβάνουν.

- Αχαϊκή Συμπολιτεία.
- Αιτωλική Συμπολιτεία.
- Σύμμαχα κράτη Αιτωλικής Συμπολιτείας.

<http://www.ime.gr/chronos/06/gr/society/index108.html>

Η Αχαϊκή Συμπολιτεία

Στα περασμένα χρόνια πολλοί προσπάθησαν να ενοποιήσουν τα συμφέροντα των Πελοποννησίων, κανένας όμως δεν το κατάφερε, γιατί κανένας δεν έδειχνε τούτο το ζήλο για χάρη της κοινής ελευθερίας μα για την εδραίωση της δικής του εξουσίας. Στους καιρούς μου

11

Πολύβιος 2. 37. 9-11 (μετ. Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου)

Η Αιτωλική Συμπολιτεία

Οικονόμου, Μ.Ε. (2018), *Η Αιτωλική Συμπολιτεία: Ένα επιτυχημένο παράδειγμα ομοσπονδιακής οργάνωσης από την αρχαιότητα*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Δραστηριότητα

Επισκεφτείτε τη διεύθυνση η «Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο» <http://e-history.gr/> του Ιδρύματος Μείζοντος Ελληνισμού. Κάντε κλικ στην Ελληνιστική περίοδο και μετά στην ενότητα Πολιτική. Αφού μελετήσετε το κεφάλαιο Ελλάδα (Ο ρόλος των πόλεων, Συμπολιτείες- Κοινά), απαντήστε στις ερωτήσεις:

- α. Ποια ήταν η φυσιογνωμία και ποιος ο ρόλος των συμπολιτειών στην ελληνιστική περίοδο;
- β. Ποια τα πλεονεκτήματα της Αχαϊκής Συμπολιτείας;

Επαναληπτική επισήμανση κύριων σημείων της ενότητας

Άσκηση ανάπτυξης – εμβάθυνσης:

Μελετώντας τις πηγές για την Αχαϊκή και την Αιτωλική Συμπολιτεία, να δημιουργήσετε ένα εννοιολογικό χάρτη με τις κυριότερες δραστηριότητες τους.

Ασκήσεις για το σπίτι

- **Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον αγώνα των Αιτωλών εναντίον των Μακεδόνων και των Γαλατών.**

Χρυσός στατήρας Αιτωλικής Συμπολιτείας.

Στον εμπροσθότυπο εικονίζεται κεφαλή της Αθηνάς με κορινθιακό κράνος και στον οπισθότυπο μια γυναικεία μορφή, η Αιτωλία, καθισμένη σε γαλατικές και μακεδονικές

ασπίδες. Η παράσταση αναφέρεται στον αγώνα των Αιτωλών κατά των Μακεδόνων και των Γαλατών. Περίπου 220-189 π.Χ

<http://www.ime.gr/chronos/06/gr/politics/index402.html>

- Να δημιουργήσετε ένα υπολογιστικό φύλλο που να καταγράφει με χρονολογική σειρά την επέκταση της Αχαϊκής Συμπολιτείας καθώς και τις στρατιωτικές επιτυχίες και αποτυχίες της.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Achean-League_280-146BC.png

- **Να καταγράψετε τους λόγους που οδήγησαν στη συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να τους παραλληλίσετε με τους αντίστοιχους της δημιουργίας των Συμπολιτειών.**

Στην σημερινή εποχή, ορισμένα από τα κράτη που διαδραματίζουν σημαντικό και κομβικό ρόλο στις σύγχρονες διεθνείς σχέσεις, όπως οι ΗΠΑ, Καναδάς, Γερμανία, Ελβετία, Ρωσία, Ινδία, Βραζιλία κ.λ.π. αποτελούν ομοσπονδίες*. Συνεπώς, είναι δυνατόν, χωρίς ίσως ενστάσεις, να υποστηριχθεί ότι η πολιτειακή μορφή της συμπολιτείας είναι το φυσικό επακόλουθο μιας σειράς ιστορικών εξελίξεων που δημιούργησαν την αντικειμενική αναγκαιότητα για την υιοθέτηση νέων πολιτειακών σχημάτων στο μεταίχμιο της Κλασικής και της Ελληνιστικής Εποχής.

*(ΣΗΜ. θα μπορούσαν να προστεθούν και το Ην. Βασίλειο, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση)

Οικονόμου Ε. Μ. & Κυριαζής Ν. Κ. (2018), Οικονομία, πόλεμος, στρατηγική και θεσμοί. Η Ελλάδα και η Αχαϊκή Συμπολιτεία (389-146 π.Χ.), Αθήνα: Πληθώρα, 17.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Α. Διαγραμματική παρουσίαση περιεχομένου παράλληλα με την ερμηνευτική προσέγγιση

- **Αφού συγκεντρώσετε τις σχετικές πληροφορίες να δημιουργήσετε μια διαδραστική ιστοριογραμμή με το λογισμικό *Timetoast* με τα Κοινά και τις Συμπολιτείες, η οποία θα συνοδεύεται από την παρουσίαση οπτικού υλικού.**

Ευβοϊκή Συμπολιτεία.

Συστάθηκε και ανέπτυξε τοπικό ρόλο τον 4^ο αιώνα π.Χ. Καταρχάς υπό την επιρροή της Θήβας εντάχθηκε στο μέτωπο εναντίον των Αθηναίων και στη συνέχεια, σε ρήξη πλέον με τη Θήβα, οδηγήθηκε σε προσωρινή προσέγγιση με την Αθήνα.

Κοινόν των Βοιωτών.

Υπήρχε ήδη από τον 6^ο αιώνα π.Χ. Η περίοδος της μεγαλύτερης ανάπτυξης του συμπίπτει με κείνη της θηβαϊκής ηγεμονίας, 378-362 π.Χ.

Δελφική Αμφικτυονία.

(336/5-334 π.Χ.) Ο θρησκευτικός αυτός οργανισμός περιελάμβανε δώδεκα αντιπροσώπους ελληνικών πόλεων, που ανέλαβαν την ευθύνη του ιερού για πολύ μικρό χρονικό διάστημα, αμέσως μετά το θάνατο του Φιλίππου Β΄ της Μακεδονίας.

Κοινόν των Αιτωλών.

Τέλη 4ου – μέσα 2ου αιώνα π.Χ. Απέκτησε αξιόλογη υπόσταση και δράση κυρίως ύστερα από την ανάδειξη των Αιτωλών σε υπολογίσιμη πολιτική δύναμη της κεντρικής Ελλάδας τον 3^ο αιώνα π.Χ

Κοινόν των Ακαρνάνων.

Έδρασε από τον 4^ο αι. π.Χ. μέχρι το 167 π.Χ., ως αντίποδας του Κοινού των Αιτωλών, ασθενέστερος αλλά υπολογίσιμος.

Κοινόν Ηπειρωτών

(234/3-168 π.Χ.) Η δράση του συμπίπτει με τα κρίσιμα χρόνια της ιδιόμορφης και καταλυτικής εμφάνισης των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο, 234/3-168 π.Χ.

Κοινόν των Θεσσαλών.

Ιδρύθηκε τον 2^ο αιώνα π.Χ. και λειτούργησε υπό ρωμαϊκή κηδεμονία μέχρι την εποχή του Αυγούστου.

Αχαϊκή Συμπολιτεία

(τέλη 3ου-2ος αιώνας π.Χ.). Μια από τις σπουδαιότερες συμμαχίες της ελληνιστικής περιόδου, συγκροτήθηκε προς τα τέλη του 3ου αιώνα π.Χ. και σύντομα ήλεγχε πολιτικά όλη την Πελοπόννησο.

Ευγενίδου Δ. (επιμ.), (2010), *Η ιστορία του νομίσματος*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού-Νομισματικό Μουσείο, 30-32.

Β. Διερευνητική διαδικασία με την αξιοποίηση παραθεμάτων, εικόνων, πινάκων και χαρτών (πηγών άντλησης πληροφοριών)

- *Να κάνετε σύζευξη του κειμένου της Στήλης Α΄ με την εικόνα του αντίστοιχου νομίσματος της Στήλης Β΄.*

Συμμαχικά και Κοινά νομίσματα

Στη διάρκεια της ελληνικής αρχαιότητας συνάφθηκαν διάφορες στρατιωτικές συμμαχίες πόλεων ή εθνών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν συλλογικά ένα προβλεπόμενο κίνδυνο (π.χ.

Α' Αθηναϊκή Συμμαχία) ή να απαλλαγούν από άλλης μορφής υποτέλεια, όπως η αθηναϊκή ηγεμονία, που προάσπιζε τα αθηναϊκά κυρίως συμφέροντα με δυσβάστακτο για τους λοιπούς Έλληνες τρόπο. Σε ορισμένες περιπτώσεις το κοινό νόμισμα αποτελούσε μέρος της ενιαίας τακτικής της συμμαχίας. Επίσης ιδρύθηκαν Συμπολιτείες και Κοινά, πολιτικό-στρατιωτικές και πολιτειακές ενώσεις των πόλεων σε διάφορες περιοχές, που μεταξύ των άλλων κοινής αποδοχής δεσμεύσεων, ήταν η έκδοση κοινού νομίσματος. Οι κοπές αυτές χαρακτηρίζονταν από περιορισμένη και τοπική κυκλοφορία.

Α. Ευβοϊκή Συμπολιτεία.

Οι νομισματικές εκδόσεις της Ευβοϊκής Συμπολιτείας έχουν ως κύριες παραστάσεις την κεφαλή της νύμφης Εύβοιας και το μοσχάρι, το οποίο αποτελούσε τη σπουδαιότερη πηγή πλούτου του τόπου, καθιστό ή όρθιο. Οι παραστάσεις αυτές εναλλάσσονται στις δύο όψεις των νομισμάτων, ενώ το βάρος τους ακολουθεί αρχικά τον αιγινιτικό, στη συνέχεια τον αττικό σταθμητικό κανόνα, ανάλογα με τη σφαίρα επιρροής στην οποία βρισκόταν η Συμπολιτεία.

Β. Κοινόν των Βοιωτών.

Στην πρόσθια όψη των στατήρων κυριαρχεί η παράσταση της βοιωτικής ασπίδας, το εθνικό έμβλημα των Βοιωτών. Στην άλλη συναντάται ποικιλία

<p>παραστάσεων, συνήθως αυτή του κρατήρα.</p>	
<p>Γ. Δελφική Αμφικτυονία.</p> <p>Εξέδωσε ξεχωριστής ποιότητας αργυρά νομίσματα, στατήρες και δραχμές. Η κεφαλή της Δήμητρας, πεπλοφόρου και με στεφάνι από στάχυα, εικονίζεται στην πρόσθια όψη των στατήρων ενώ στην άλλη, ο Απόλλων, η κυρίαρχη θεότητα των Δελφών, καθισμένος στον ομφαλό της γης, στηρίζεται στη λύρα του.</p>	
<p>Δ. Κοινόν των Αιτωλών.</p> <p>Από τις νομισματικές εκδόσεις της Αιτωλικής Συμπολιτείας, τα τριώβολα (ημίδραχμα) κόπηκαν σε εξαιρετικά μεγάλες ποσότητες ιδίως στις τελευταίες δεκαετίες της ύπαρξής της, εξυπηρετώντας την κάλυψη ασταμάτητων στρατιωτικών αναγκών. Στην πρόσθια όψη τους απεικονίζεται το κεφάλι της Αταλάντης με καυσία (κάλυμμα κεφαλιού) και στην άλλη ο Καλυδώνιος κάπρος που τρέχει προς τα δεξιά. Στο</p>	

<p>κυνήγι του άγριου αυτού ζώου πρωταγωνίστησε η μυθική ηρώιδα Αταλάντη με τα βέλη της, σύμφωνα με την τοπική παράδοση, που αποδόθηκε και στις παραστάσεις των νομισμάτων.</p>	
<p>Ε. Κοινόν των Ακαρνάνων.</p> <p>Στην πρόσθια όψη των στατήρων, που εξέδωσε το Κοινό, κυριαρχεί η παράσταση του ανθρωπόμορφου ταύρου, προσωποποίηση του ποτάμιου θεού Αχελώου. Η προάσπιση του ποταμού, πηγής ζωής και ανάπτυξης της Ακαρνανίας, και της διατήρησης του ελέγχου του ως φυσικού συνόρου, υπήρξε η πρωταρχική μέριμνα των Ακαρνάνων, στον συνεχή ανταγωνισμό τους με τους Αιτωλούς. Στην οπίσθια όψη των στατήρων εικονίζεται καθιστός ο Απόλλων Άκτιος.</p>	

<p>Στ. Κοινόν Ηπειρωτών (234/3-168 π.Χ.) Η νομισματοκοπία του Κοινού, στατήρες και δραχμές κυρίως, αναπτύσσεται στις τελευταίες δεκαετίες του, ξεκινώντας πριν από το 180 π.Χ., ενώ τη μεγαλύτερη ακμή της παρουσιάζει το τελευταίο διάστημα, ειδικά τις παραμονές της τελικής αναμέτρησης με τους Ρωμαίους, το 168 π.Χ., που επεφύλασσε το βάνουσο τέλος της Ηπείρου. Οι συζευγμένες κεφαλές του Δωδωναίου Δία με στεφάνι από φύλλα δρυός και της νύμφης Διώνης, στην πρόσθια όψη των στατήρων, θυμίζουν τη σύνθεση στα νομίσματα της Πτολεμαϊκής δυναστείας. Σε μια σύγχρονη περίπου πτολεμαϊκή κοπή εικονίζονται ενωμένες οι κεφαλές του Σαράπιδος και της Ίσιδος. Στην οπίσθια όψη αποδίδεται επιτιθέμενος ταύρος, μέσα σε στεφάνι δρυός.</p>	
<p>Ζ. Κοινόν των Θεσσαλών.</p> <p>Στην πλούσια νομισματοκοπία του δεσπόζουν οι αργυροί στατήρες, με την κεφαλή του δαφνοστεφανωμένου Δία στην</p>	

<p>πρόσθια όψη και στην άλλη τον αγαλματικό τύπο της Αθηνάς Ιτωνίας.</p>	
<p>Η. Αχαϊκή Συμπολιτεία</p> <p>(τέλη 3ου-2ος αιώνας π.Χ.). Μετά τις πρώτες εκδόσεις αργυρών τριωβόλων (ημιδράχμων) που είχαν κοινούς τύπους, κεφαλή Δία δαφνοστεφανωμένου στην εμπρόσθια όψη και στην άλλη το μονόγραμμα της συμμαχίας μέσα σε στεφάνι, οι πόλεις-μέλη χάραξαν ενδεικτικά σύμβολα και μονογραφήματα, που δήλωναν την ταυτότητά τους. Τα νομίσματα αυτά χρησίμευαν για την πληρωμή του σιτηρέσιου των στρατιωτών αλλά και για άλλες συναλλαγές, όπως οι εμπορικές.</p>	

Ευγενίδου Δ. (επιμ.), (2010), *Η ιστορία του νομίσματος*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού-Νομισματικό Μουσείο, 30-32.

9 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Ευγενίδου Δ. (επιμ.), (2010), *Η ιστορία του νομίσματος*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού-Νομισματικό Μουσείο.

Μαστραπάς, Αντ. (2002), *Η Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου και οι πηγές της*, Αθήνα: Πατάκης.

Οικονόμου, Μ.Ε. (2018), *Η Αιτωλική Συμπολιτεία: Ένα επιτυχημένο παράδειγμα ομοσπονδιακής οργάνωσης από την αρχαιότητα*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ράνοβιτς, Αβρ. (1983), *Η ελληνιστική εποχή*, Αθήνα: Δημιουργία.

Wallbank, Fr., (1999), *Ο ελληνιστικός κόσμος*, μτφρ. Τάσος Δαρφέρης, Θεσσαλονίκη: Βάνιας,

<http://e-history.gr/>

<http://www.ime.gr/chronos/06/gr/society/index108.html>

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/istoria/a-09-02.htm>

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-10154>

<http://www.ime.gr/chronos/06/gr/politics/index402.html>

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2290/Istoria_A-Gymnasiou_html-empl/index_09_02.html

10 . ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας (που θα δοθούν σε μαθητές και μαθήτριες)

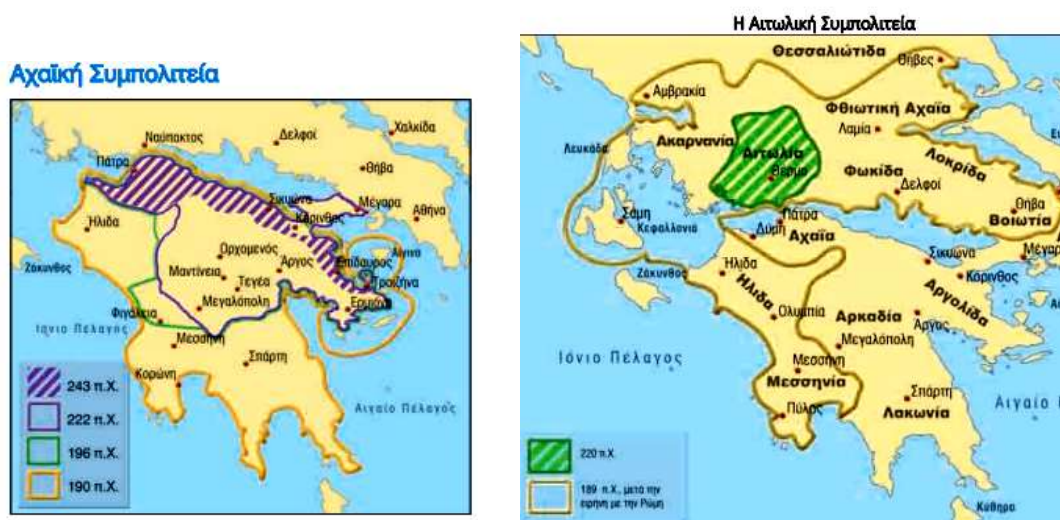
Ι. Φύλλο εργασίας

1. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της α΄ στήλης με τα δεδομένα της στήλης Β.

A	B
	1. Προστασία του Μαντείου των Δελφών.
	2. Δημοκρατική οργάνωση.
	3. Εκδίωξη των Μακεδόνων από την Κόρινθο.
	4. Επίθεση εναντίον του Κλεομένη.

Α. Αχαϊκή Συμπολιτεία	5. Δημοκρατική-ολιγαρχική οργάνωση.
	6. Απόκρουση των Γαλατών.
	7. Φιλοποίμην.
Β. Αιτωλική Συμπολιτεία	

2. Να μελετήσετε τους δύο ιστορικούς χάρτες της Αχαϊκής και Αιτωλικής Συμπολιτείας και να καταγράψετε σε ένα πίνακα τις πόλεις που περιλαμβάνουν ανά χρονολογία.

Βιβλίο Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου του Εκπαιδευτικού Προγράμματος του ΥΠΑΙΘ «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2005-2007» - «Λίγη ακόμη ιστορία ...», τεύχος 4, Αθήνα, ΟΕΔΒ, 2008, σ. 5 <https://museduc.gr/el/%CE%B5%>

3. Ο Φιλοποίμην

- **Ποιος ήταν ο Φιλοποίμην; Ποια η πολιτεία του; Ποια η πορεία της Αχαϊκής Συμπολιτείας κατά τη διακυβέρνησή του;**

Ο Φιλοποίμην, ο στρατηγός των Αχαιών, είχε ξεχωρίσει ως προς τη φρόνηση και τη στρατηγική ικανότητα αλλά και ως προς τις άλλες αρετές, μιας και είχε διοικήσει με αψεγάδιαστο τρόπο σε όλη του τη ζωή. Πολλές φορές είχε εκλεγεί ως στρατηγός και ηγούνταν του πολιτεύματος για 40 χρόνια. Περισσότερο από τους υπόλοιπους, είχε αυξήσει την κοινή δύναμη της Αχαϊκής Συμπολιτείας, φερόμενος με ηπιότητα στους ιδιώτες και έχοντας πετύχει την αποδοχή από τους Ρωμαίους, εξαιτίας της αρετής του.

Diodorus Siculus, Bibliotheca Historica, XXIX, 18, μτφρ. Γιώργος Θώδης.

[http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Diodorus Siculus/29*.html](http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Diodorus_Siculus/29*.html)

II. Φύλλο εργασίας

1. Διεπιστημονική προσέγγιση με την άντληση γνώσεων από άλλα γνωστικά αντικείμενα

Υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας πολεμήσαντες

Κωνσταντίνος Π. Καβάφης

Ανδρείοι σεις που πολεμήσατε και πέσατ' ευκλεώς·
τους πανταχού νικήσαντας μη φοβηθέντες.
Άμωμοι σεις, αν έπταισαν ο Δίαιος και ο Κριτόλαος.
Όταν θέλουν οι Έλληνες να καυχηθούν,
«Τέτοιους βγάζει το έθνος μας» θα λένε
για σας. Έτσι θαυμάσιος θάναι ο έπαινός σας. --

Εγράφη εν Αλεξανδρεία υπό Αχαιού·
έβδομον έτος Πτολεμαίου, Λαθύρου.

Σημειώσεις για το ποίημα: Η Αχαϊκή Συμπολιτεία (280-146 π.Χ.) ήταν η τελευταία απόπειρα των Ελλήνων να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους· διαλύθηκε όταν οι διεφθαρμένοι στρατηγοί Δίαιος και Κριτόλαος ηττήθηκαν το 146 π.Χ. από το Ρωμαίο στρατηγό Μόμιο, γεγονός που επέφερε την καταστροφή της Κορίνθου, τη διάλυση της Συμπολιτείας και την υπαγωγή της Νότιας Ελλάδας στη ρωμαϊκή κυριαρχία.

Αυτό το φανταστικό επίγραμμα αποδίδεται από τον ποιητή σ' έναν Αχαιό που ζούσε στην Αλεξάνδρεια κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Πτολεμαίου VIII Λαθύρου, μιας επίσης ταραχώδους περιόδου. Στην πραγματικότητα, το ποίημα γράφτηκε το 1922, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή και το διωγμό εκατοντάδων χιλιάδων Ελλήνων από την Ιωνία.

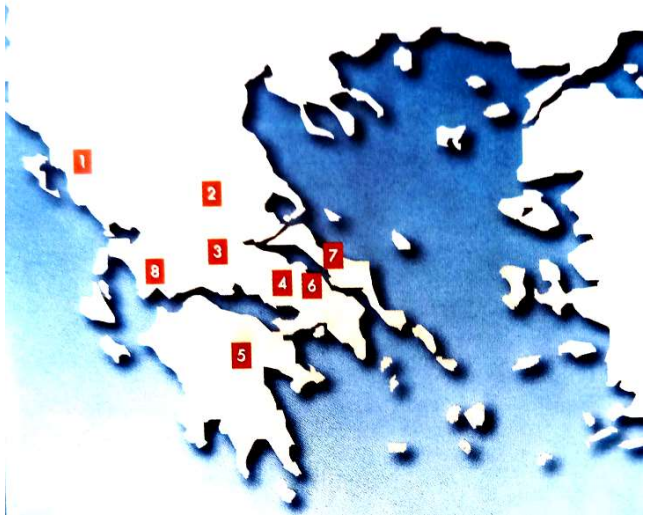
<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-10154>

(Ο Πτολεμαίος Θ' ο Λάθυρος, ήταν βασιλιάς της Αιγύπτου από το 116 μέχρι το 80 π.Χ. με μια διακοπή 12 ετών, υπό τον έλεγχο της μητέρας του Κλεοπάτρας Γ' και τήρησε μια παθητική στάση ουδετερότητας απέναντι στους Ρωμαίους, αφήνοντάς τους να κυκλώνουν το βασίλειό του)

- **Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του ποιήματος, λαμβάνοντας υπόψιν τα στοιχεία των τριών ιστορικών προσώπων που αναφέρονται καθώς και τη χρονολογία δημιουργίας του.**

2. Πίνακας με ιστορικούς όρους

- Να συμπληρώσετε τους αριθμούς με τις ονομασίες των Κοινών/Συμπολιτειών

	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
<p>Ευγενίδου Δ. (επιμ.), (2010), <i>Η ιστορία του νομίσματος</i>, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού Νομισματικό Μουσείο, 30.</p>	

3. Ο Άρατος

- **Ποιος ήταν ο Άρατος; Ποια η πολιτεία του; Ποια η πορεία της Αχαϊκής Συμπολιτείας κατά τη διακυβέρνησή του;**

Στην Αχαϊκή Συμπολιτεία η λαϊκή συνέλευση ουσιαστικά δε μπορούσε να αντιπροσωπεύει όλο το λαό και στο Αίγιο μπορούσαν να έρχονται από μακριά μονάχα λίγοι, οι πιο εύποροι άνθρωποι. Η ψηφοφορία δε γινόταν κατά τον αριθμό των πολιτών, που έπαιρναν μέρος στη συνέλευση, όπως στην Αιτωλική Συμπολιτεία, αλλά κατά πόλεις, και κάθε πόλη, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ανθρώπων που εκπροσωπούσε, είχε μία ψήφο. Μ' αυτό τον τρόπο εδημιουργείτο το έδαφος για το σχηματισμό μιας κάποιας ολιγαρχίας, που υπαγόρευε τη θέλησή της στο λαό. Ο Πολύβιος υπογραμμίζει (X 22,6), ότι στην εκλογή στρατηγού αποφασιστική σημασία είχαν οι ιππείς. Η αδυναμία της λαϊκής συνέλευσης δυνάμωνε την εξουσία του στρατηγού. Όπως επιβεβαιώνει ο Πολύβιος (II, 43,7) ο Άρατος παρέμεινε συνεχώς επικεφαλής του λαού της Αχαΐας, διατηρώντας την επιρροή του και στο διάστημα που μεσολαβούσε ανάμεσα στις δύο εκλογές του. Ο στρατηγός μετατράπηκε ουσιαστικά σε μοναδικό κυβερνήτη.

Ράνοβιτς, Αβρ. (1983), Η ελληνιστική εποχή, Αθήνα: Δημιουργία, 241.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΥΛΙΚΟ

(Ο χρόνος που διατίθεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών είναι μία διδακτική ώρα, αλλά η διαχείρισή του εξαρτάται από το υλικό που θα χρησιμοποιηθεί από τον διδάσκοντα, τις μεθόδους διδασκαλίας που θα ακολουθηθούν και το επίπεδο της τάξης.

Παρακάτω υπάρχει επιπλέον υλικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μια πληρέστερη προσέγγιση του ιστορικού ζητήματος)

Κοινά / συμπολιτείες

Η οργάνωση της Αχαϊκής συμπολιτείας: Ο Άρατος και ο Φιλοποίμην
Το κοινό των Αχαιών ωστόσο πρώτος ο Άρατος το κατέστησε σεβαστό και ισχυρό, γιατί συγκέντρωσε πόλεις που ήταν προηγουμένως στην αφάνεια και σε διενέξεις και οργάνωσε μια πολιτεία ελληνική και φιλόανθρωπη. Κατόπιν, όπως στα νερά συμβαίνει, αφού αρχίσουν να συγκεντρώνονται λίγα και μικρά σωματίδια, στην πορεία πλέον από τον ερχομό νέων και τα πρώτα συγκρατούνται και όλα μαζί έρχονται σε μεγάλη πυκνότητα και στερεότητα, έτσι συνέβη και στην Ελλάδα που εκείνους τους χρόνους ήταν αδύναμη και χωρισμένη σε πόλεις.

26

Στην αρχή οργανώθηκαν οι Αχαιοί και από τις γύρω πόλεις, άλλες έπαιρναν με το μέρος τους εξαιτίας της βοήθειας που τους παρείχαν και της απελευθέρωσής τους από τα τυραννικά καθεστώτα, με άλλες όμως ενώθηκαν εξαιτίας της σύμπνοιας και της κοινότητας του πολιτεύματος· έτσι σκέφτηκαν να οργανώσουν όλη την Πελοπόννησο σ' ένα σώμα και μία δύναμη. Αλλά ενόσω ζούσε ο Άρατος ακόμα ισχυροποιούσαν την κατάσταση τους από τα Μακεδονικά όπλα, περιποιούμενοι τον Πτολεμαίο και αμέσως μετά τον Αντίγονο και τον Φίλιππο, οι οποίοι αναμειγνύονταν στις ελληνικές υποθέσεις. Όταν όμως πήρε την αρχηγία ο Φιλοποίμην, επειδή πλέον ήταν από μόνοι τους αξιόμαχοι απέναντι στους πιο ισχυρούς, έπαυσαν να χρησιμοποιούν ξένους προστάτες. Γιατί ο Άρατος, επειδή δεν είχε ιδιαίτερη έφεση στις πολεμικές συγκρούσεις, αντιμετώπιζε τις περισσότερες υποθέσεις κατόπιν συνεννόησης με πραότητα και βασιλικές φιλίες, όπως έχει γραφεί στη βιογραφία του. Ο Φιλοποίμην, όμως επειδή ήταν καλός πολεμιστής και δραστήριος στις συγκρούσεις, ακόμη τυχερός και με κατορθώματα αμέσως από τις πρώτες μάχες, συγχρόνως με τη δύναμη ενίσχυσε και το ηθικό των Αχαιών, αφού συνήθισαν να νικούν με αυτόν και να έχουν εξασφαλισμένη την επιτυχία στους περισσότερους αγώνες.

Πλούταρχος, Φιλοποίμην, 8.

Ο Πολύβιος, πολίτης της αχαϊκής συμπολιτείας, την περιγράφει σαν προμαχώνα της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Οι Αχαιοί, γράφει (II 40) διαδίδανε την ισότητα και την ελευθερία που κυριαρχούσαν σ' αυτούς και μάχονταν αδιάκοπα εναντίον των ανθρώπων, που είτε μόνοι τους είτε με τη βοήθεια των βασιλιάδων, υποδούλωναν την πατρίδα τους»

Ράνοβιτς, Αβρ. (1983), Η ελληνιστική εποχή, Αθήνα: Δημιουργία, 240

Σχέσεις μεταξύ ελληνικών πόλεων, κοινά και συμπολιτείες

Κατά την ελληνιστική περίοδο, οι πόλεις-κράτη της Ελλάδας είχαν χάσει μεγάλο μέρος από την παλιά τους δύναμη. Έτσι, καθώς απέφευγαν τις πολεμικές αναμετρήσεις, συνήθιζαν να αναθέτουν την επίλυση των διαφορών τους σε άλλες πόλεις. Η συνεργασία μεταξύ των πόλεων ενισχύθηκε και με τα μέτρα της ασυλίας, της προξενίας, και της παραχώρησης πολιτικών δικαιωμάτων σε πολίτες άλλων πόλεων. Τα κοινά και οι συμπολιτείες είναι πολιτικοί σχηματισμοί που είχαν εμφανιστεί στην Ελλάδα από πιο παλιά. Οι συμπολιτείες κατά την ελληνιστική περίοδο ήταν ενώσεις πόλεων με δημοκρατικά πολιτεύματα που διατηρούσαν την ανεξαρτησία τους αλλά ταυτόχρονα είχαν κοινή βουλή, κοινή συνέλευση και άρχοντες. Η αδυναμία των ασθενέστερων οικονομικά πολιτών να μετακινούνται, τους αφαιρούσε στην πράξη το δικαίωμα να συμμετέχουν στα κοινά. Η Αχαϊκή συμπολιτεία εκμεταλλεύτηκε την εξασθένηση της Μακεδονίας κατά τον 3ο αιώνα π.Χ. και κατόρθωσε να επικρατήσει στην Πελοπόννησο, νικώντας και αυτή ακόμη τη Σπάρτη, τελικά όμως ηττήθηκε από τους Ρωμαίους

το 146 π.Χ. Η Αιτωλική συμπολιτεία, αν και επεκτάθηκε σε μεγάλο μέρος της Στερεάς Ελλάδας και της Πελοποννήσου, δεν ακολούθησε σταθερή πολιτική και δεν βοήθησε στην υπόθεση της ενοποίησης των Ελλήνων.

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/content.html?c=25&t=3,3319

Αυτή την εποχή στον ελλαδικό χώρο δημιουργήθηκαν δύο συμπολιτείες, η Αιτωλική και η Αχαϊκή. Ήταν μια προσπάθεια των κατοίκων των περιοχών αυτών να αντιμετωπίσουν με αποτελεσματικό τρόπο τα προβλήματά τους.

Η Αιτωλική συμπολιτεία αναφέρεται για πρώτη φορά τον 4ο αιώνα π.Χ. Αποτελεί ομοσπονδία πόλεων βασισμένη σε δημοκρατικές αρχές. Κύρια πηγή εξουσίας ήταν η ομοσπονδιακή συνέλευση, στην οποία λάμβαναν μέρος οι πολίτες, όσοι δηλαδή ήταν «Αιτωλοί». Η συνέλευση αποφάσιζε για πόλεμο ή ειρήνη, εξέλεγε τους άρχοντες και ψήφιζε τους νόμους.

Η Αχαϊκή συμπολιτεία εμφανίζεται στο ιστορικό προσκήνιο το 280 π.Χ. ως ένωση τεσσάρων πόλεων της βόρειας Πελοποννήσου. Στη συνέχεια προστέθηκαν κι άλλες. Οι πόλεις χρησιμοποιούσαν κοινό νόμισμα και κοινά σταθμά. Σε μια προσπάθεια προώθησης της ιδέας της ένωσης είχε θεσπιστεί και διαιτητικό δικαστήριο, αρμόδιο για επίλυση των διαφορών που αναφύονταν ανάμεσα στις ίδιες τις πόλεις. Σπουδαίος στρατηγός της Αχαϊκής πολιτείας ήταν ο Άρατος. Ιδιαίτερη προσπάθεια για ανάπτυξη της συμπολιτείας κατέβαλε και ο στρατηγός Φιλοποίμην, ο οποίος για την αξιοπρεπή στάση που τήρησε απέναντι στους Ρωμαίους έμεινε γνωστός ως «ο τελευταίος Έλληνας» («έσχατος των Ελλήνων»).

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2290/Istoria_A-Gymnasiou_html-empl/index_09_02.html

«Η κεντρική διοίκηση, την οποία αποτελούσαν εκπρόσωποι των πόλεων-μελών, καθόριζε την εξωτερική πολιτική του Κοινού και συγχρόνως μπορούσε να επεμβαίνει σε ζητήματα εσωτερικής πολιτικής (π.χ στη διευθέτηση εδαφικών διαφορών μεταξύ των πόλεων). Η κεντρική διοίκηση είχε επίσης υπό τη δικαιοδοσία της τις στρατιωτικές δυνάμεις του Κοινού και την κοπή νομισμάτων. Τέλος ίσχυαν για όλες τα ίδια μέτρα και σταθμά. Συγχρόνως όμως κάθε πόλη- μέλος είχε πλήρη αυτονομία, απαραίτητη όμως προϋπόθεση για την προσχώρηση και παραμονή της ήταν ότι το πολίτευμά τους ήταν δημοκρατικό. Την ανώτατη εξουσία ασκούσε η γενική συνέλευση, που αποτελούσαν οι πολίτες των πόλεων-μελών: εξέλεγε τους άρχοντες του Κοινού, δηλ την κεντρική διοίκηση, και ενέκρινε ή απέρριπτε τις αποφάσεις τους που αναφέρονταν σε θέματα εσωτερικής ή εξωτερικής πολιτικής. Για μικρότερης σημασίας ζητήματα συνερχόταν η βουλή της Συμπολιτείας. Τα μέλη της προέρχονταν από τις πόλεις-

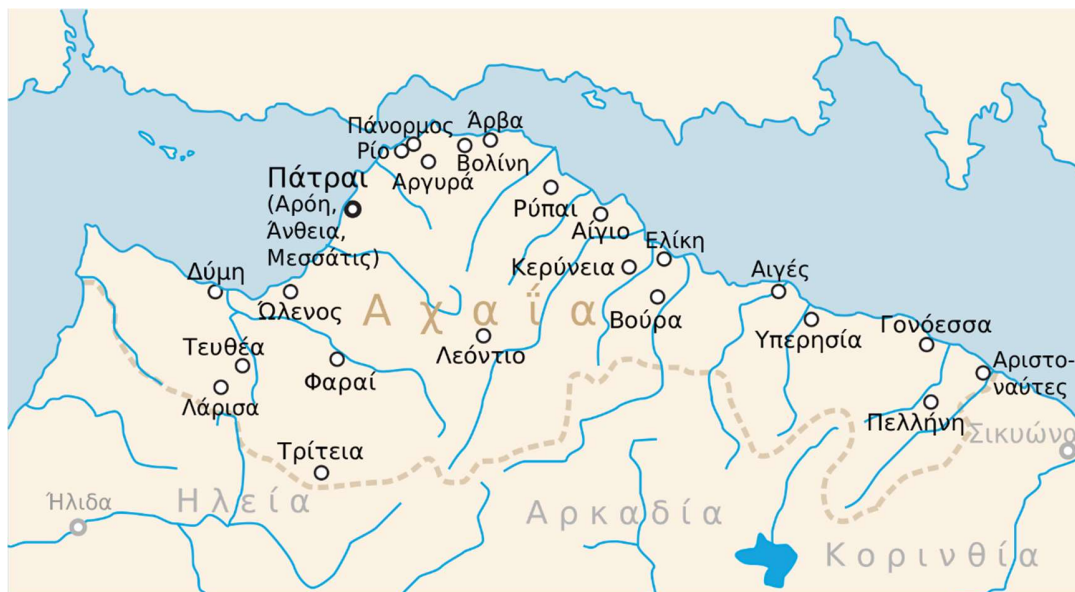
μέλη, καθεμία δηλαδή εξέλεγε έναν ωρισμένο αριθμό αντιπροσώπων ανάλογα με τον πληθυσμό της.

Το βάρος όμως έπεφτε στην κεντρική εκτελεστική εξουσία, δηλ στους άρχοντες του Κοινού. Οι άρχοντες αυτοί ήταν ο στρατηγός, ο ίππαρχος, ο ναύαρχος και ο γραμματεύς. Μεγαλύτερη δύναμη είχε ο στρατηγός. Επειδή τα άλλα πολιτικά όργανα της Συμπολιτείας δεν μπορούσαν να ασκήσουν τον απαιτούμενο έλεγχο στο έργο της κεντρικής εκτελεστικής εξουσίας είχαν θεσπιστεί άλλα μέτρα για τον περιορισμό της δύναμης των αρχόντων του Κοινού: δικαίωμα επανεκλογής είχαν μόνο εφόσον είχε περάσει ένα τουλάχιστον έτος από το τέλος της «ενιαύσιας» θητείας τους. έπειτα τις ενέργειές τους παρακολουθούσε και ήλεγχε επιτροπή της Βουλής, οι τριάντα «απόκλητοι» της Αιτωλίας ή οι «δημιουργοί» της Αχαΐας.

Παπαρρηγόπουλος, Κ. (1993), Ιστορία του ελληνικού έθνους, Αθήνα: Κάκτος, Δ, 378.

Να γίνει ψηφιακή περιήγηση και έρευνα στις συλλογές του Νομισματικού Μουσείου Αθηνών για τα νομίσματα των ελληνικών πόλεων της περιόδου.

<http://www.nummus.gr/%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8C%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CF%84%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%87%CE%BC%CE%BF%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%89/9/>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Towns_of_ancient_Achaia.svg